

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Departament Ubezpieczeń Społecznych

DUS-II.055.29.2025.CG

Warszawa, dnia 2025-09-05

Szanowny Panie,

działając na podstawie art. 13 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870), w związku z petycją z dnia 7 kwietnia br. w sprawie zmiany ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych¹, Departament Ubezpieczeń Społecznych, uprzejmie przedstawia, co następuje.

Zgodnie ze znowelizowanym w dniu 28 lipca 2023 r.² art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, prawo do emerytury pomostowej przysługuje, co do zasady, pracownikowi, który:

- urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.,
- osiągnął wiek co najmniej 55 lat (w przypadku kobiety) i co najmniej 60 lat (w przypadku mężczyzny),
- ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, wynoszący co najmniej 15 lat,
- ma okres składkowy i nieskładkowy, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn,
- po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Jak widać zatem ww. nowelą został uchylony³ warunek, o którym była mowa w pkt 5 art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, to jest konieczność wykonywania przed dniem 1 stycznia 1999 r. prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 lub art. 33 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych⁴, bądź prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (powodujący, że emerytury pomostowe miały charakter wygasający).

Dalej jednak obowiązuje warunek, o którym mowa w pkt 6 art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, tj., konieczność wykonywania po dniu 31 grudnia 2008 r. jakiegokolwiek rodzaju pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Prace w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze zostały zdefiniowane w art. 3 ust. 1-3 ustawy o emeryturach pomostowych.

¹ Dz. U. z 2024 poz. 1696, późn. zm.

² Zob. ustawę z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o emeryturach pomostowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 1667).

³ Z dniem 1 stycznia 2024 r.

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 1631, z późn. zm., dalej powoływanej jako „ustawa emerytalna”.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, za prace w szczególnych warunkach uznano „prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku” (wykaz ww. prac określa zał. nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych).

Z kolei, w myśl art. 3 ust. 3 ww. ustawy, za prace o szczególnym charakterze uważa się „prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się” (wykaz tych prac określa zał. nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych).

Warunek wykonywania przez ubezpieczonego (po dniu 31 grudnia 2008 r.) prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych był podstawowym (zasadniczym) warunkiem uzyskania prawa do emerytury pomostowej w momencie uchwalania ustawy o emeryturach pomostowych i z tego powodu nie może zostać uchylony.

Wprowadzenie takiego warunku oznaczało bowiem likwidację możliwości wcześniejszego przechodzenia na emeryturę przez wiele grup zawodowych, które mogły uzyskiwać prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na podstawie przepisów art. 32 i 33 ustawy emerytalnej i przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze⁵. Nowe wykazy bowiem w sposób daleko idący ograniczyły liczbę rodzajów prac, których wykonywanie uprawnia do otrzymania świadczenia emerytalnego. Było to spowodowane, jak przekonuje treść uzasadnienia ustawy, nie tylko dezaktualizacją ww. rozporządzenia (w związku z postępem technologicznym i zmianami w gospodarce), ale również jego odmienną metodologią. W rozporządzeniu tym wskazywano bowiem bardziej na określone stanowiska pracy, na których była wykonywana praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, aniżeli na rodzaje prac. Taka metodologia była niewłaściwa, ponieważ pracownicy wykonujący taki sam zawód w różnych zakładach pracy mogą wykonywać prace o różnej intensywności i w różnych warunkach środowiska.

Wyraźnie trzeba również podkreślić, że ustawa o emeryturach pomostowych nie dotyczy natomiast problematyki pracy w warunkach oddziaływania:

- szkodliwych czynników środowiska pracy, takich jak substancje chemiczne, hałas, wibracje itp., które są regulowane w przepisach prawa pracy,
- czynników niebezpiecznych, które nie stawiają przed pracownikami wymagań przekraczających poziom ich możliwości ograniczony w wyniku starzenia.

Zgodnie z Kodeksem pracy (art. 15 i 207 § 2), na pracodawcy ciąży obowiązek zapewnienia pracownikom bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, tzn. takich, w których poziom ryzyka zdrowotnego odpowiada co najmniej wymaganiom prawnym, czyli jest dopuszczalny, w tym nie są przekroczone wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych.

⁵ Dz. U. Nr 8, poz.43, z późn. zm., dalej powoływane jako: „rozporządzenie RM z dnia 7 lutego 1983 r.”

W kontekście zastrzeżeń podniesionych w petycji, należy również zaznaczyć, że wymóg ustalenia prawa do emerytury pomostowej, określony w art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych nie ma charakteru bezwzględnego. Zgodnie bowiem z art. 49 tejże ustawy, prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która:

- 1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych;
- 2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1 – 4 lub art. 5 – 12 ustawy o emeryturach pomostowych;
- 3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Przepis ten jest adresowany zatem do osób, które wprawdzie nie wykonywały po dniu 31 grudnia 2008 r. jakiegokolwiek rodzaju pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (a więc wymienionego w załącznikach nr 1 i 2 do tej ustawy), ale które właśnie taki rodzaj pracy wykonywały przed dniem wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych.

Warunkiem uzyskania emerytury pomostowej na podstawie przepisu art. 49 jest jednak posiadanie przez takie osoby w dniu 1 stycznia 2009 r. okresów pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (**a nie okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 ustawy emerytalnej w zw. z przepisami rozporządzenia RM z dnia 7 lutego 1983 r.⁶**) wymaganych do uzyskania emerytury pomostowej oraz spełnienie pozostałych wymogów przyznania tego rodzaju świadczenia, określonych w art. 4 pkt 1-4 lub w art. 5-12 ustawy o emeryturach pomostowych.

Oprócz powyższego, należy zwrócić uwagę, że ustawodawca, mając na względzie ochronę interesów osób ubezpieczonych, którzy wykonywali do dnia 31 grudnia 2008 r. pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w ustawie o emeryturach pomostowych wprowadził także instytucję rekompensat.

Zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata, to odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie mają ustalonego decyzją prawomocną prawa do emerytury pomostowej.

Przepis art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych doprecyzowuje, że rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy emerytalnej, wynoszący co najmniej 15 lat (okres ten musi w całości przypadać przed dniem 1 stycznia 2009 r.). Rekompensata nie przysługuje osobie, która ma ustalone decyzją prawomocną prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej lub przepisów odrębnych.

Rekompensata, obliczana według wzoru określonego w art. 22 ustawy o emeryturach pomostowych, przyznawana jest na wniosek ubezpieczonego o emeryturę, w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w art. 173 i art. 174 ustawy emerytalnej (art. 23 ustawy o emeryturach pomostowych).

⁶ Za które nie odprowadzano składki na Fundusz Emerytur Pomostowych (obowiązek odprowadzania takiej składki istnieje bowiem od 1 stycznia 2010 r. (zob. art. 57 pkt 1 ustawy o emeryturach pomostowych)).

Przyznanie rekompensaty jest możliwe tylko wówczas, gdy do wniosku o emeryturę ubezpieczony dołączy odpowiednią dokumentację, potwierdzającą fakt wykonywania przez okres co najmniej 15 lat przed dniem 1 stycznia 2009 r. pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 ustawy emerytalnej.

Przedstawiając powyższe, Departament pragnie wskazać, że regulacje art. 4 i 49 ustawy o emeryturach pomostowych dotyczące warunków przyznawania prawa do emerytury pomostowej zostały ukształtowane prawidłowo i z tego powodu nie przewiduje się ich zmiany.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z wyrazami szacunku

Eliza Wiśniewska
Dyrektor
Departamentu Ubezpieczeń Społecznych
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/